

IKONSÄLLSKAPET

Rundbrev 65

augusti 2022

Kära alla medlemmar i Ikonsällskapet! Välkomna till en ny termin med föredrag på Zoom och på plats.

Preliminärt höstprogram

18 augusti klockan 18.00. Marja-Liisa Alm (Ikonsällskapet) visar en utställning av sina ikoner och av metallikoner i finska ortodoxa kyrkan. Bellmansgatan 13 på Södermalm i Stockholm.

25 september klockan 16.00. Ett program om den kvinnliga bysantinska hymnförfattaren Kassia i ord, ton och bild. På Zoom.

2 november 18.00. Antoaneta Granberg (Göteborgs universitet), Alexander Imaginatus – om avbildningar av Alexander den store. På Zoom.

12 december 18.00. Thomas Arentzen (Uppsala universitet) presenterar sin bok *Byzantine Tree Life: Christianity and the Arboreal Imagination*, På Sensus, Sensus, Medborgarplatsen 4, vån 7.

Belgrad – ikonstad

Belgrad, "den vita staden", är en av Europas äldsta huvudstäder. Floden Drina mynnar ut i Donau, bred och mäktig, och delar staden i väst och öst. På västra stranden ligger stadsdelen Zemun, förr en egen stad, präglad av habsburgtidens gatunät och arkitektur, och på den östra det egentliga Belgrad, med synliga spår efter en lång och växlingsrik historia. Wikipedia påminner om att staden har styrts av "kelter, romare, bulgarer, ungrare, österrikare, turkar, tyskar och serber. Första gången staden blev Serbiens huvudstad var 1284".

Serbiska ortodoxa kyrkans patriarkat

Nationalmuseet

I Belgrad residerar serbiska ortodoxa kyrkans patriark och administration. Patriarkens mäktiga byggnadskomplex ligger i backen intill den medeltida borgen, intill hans katedral. Det finns gott om kyrkor i de olika stadsdelarna, men även en moské mitt i centrum, som vittnar om århundradena av islamisk dominans under sultanen i Istanbul. Från den en gång betydande judiska församlingen återstår en stor synagoga och ett museum, i stort sett orört sedan 1970-talet, som lite i det gamla Jugoslaviens stil och smak berättar om Belgrads judiska historia.

Men den ikonintresserade har flera andra adresser att besöka för att få sitt lystmäte. Serbiska Nationalmuseet är inrymt på Frihetstorget (Trg Republike) i ett tidigare bankpalats i nyrenässans från 1902-3, efter att ha flyttat runt många gånger sedan det grundats 1844. Efter andra världskriget renoverades byggnaden 1950 och byggdes om interiört på 1960-talet. Först efter en långt utdragen process kunde museet äntligen öppnas 2018.

Här finns flera samlingar: arkeologiska, numismatiska, medeltida. Konstsamlingarna är de största och rymmer mestadels europeiskt måleri och skulptur och en betydande avdelning rysk konst plus drygt 100 ikoner från 1300- till 1800-talet. Ett särskilt galleri med fresker i stadsdelen Dorciol är för närvarande stängt.

Museets serbiska ikoner är från tiden 1459 fram till det första serbiska upproret mot turkarna 1804: serbiska helgon och härskare är avbildas vid sidan om sedvanliga ikonmotiv. Här finns också ryska och italo-grekiska ikoner, som till exempel en dörr från Kungsporten i

en okänd kyrka i Ohrid, idag i Nordmakedonien men tidigare tillhörande Serbien. Grannskapet till områden på den östra Adriakusten som tillhörde Republiken Venedig kom att påverka det serbiska ikonmåleriet i italianiserande riktning.

Rester av muralmålningar från serbiska kloster i Nationalmuseet.

Lite undanskymt i en privatvåning på Uzun Mirkovagatan 5, ett par stenkast från Nationalmuseet, finns en betydande samling ikoner som tillhört paret Pava och Milan Sekulić. Deras tidigare hem har kvar sin originalinredning från 1930-talet, inklusive parets stora samling om 165 ikoner som visas i tre avdelningar: ryska, serbiska och italo-grekiska. Paret började samla ikoner på 1930-talet och satsade då främst på ryska ikoner från 1700- och 1800-talen.

Sent 1300- och tidigt 1400-tal är det serbiska ikonmåleriets sista blomstringstid. Många kyrkor och kloster fick muralmålningar under de sista serbiska härskarna. Åtskilligt har gått förlorat, men av ikoner på trä har mera bevarats. Bland dem en bild av Den gammaltestamentliga Treenigheten, skadad och med utplånade ansikten antagligen från åverkan under den ottomanska perioden.

Den gammaltestamentliga Treenigheten, 1400-tal.

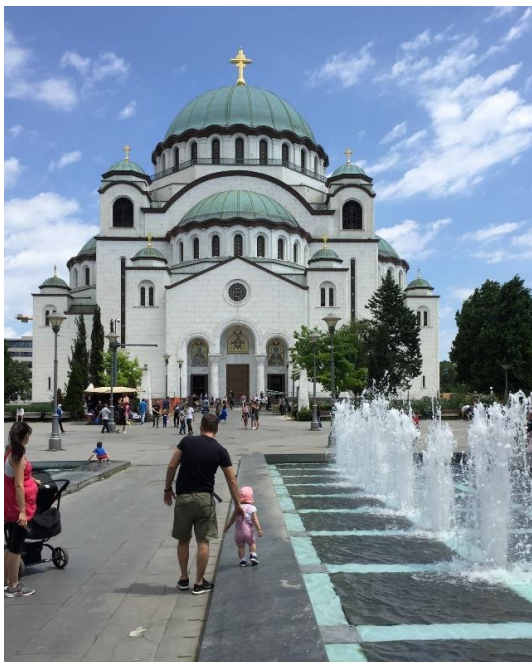
Avesalom Vujičićs bild av målaren Lukas

Rysk ikon med Lazarus uppväckande

En känd serbisk munk och ikonmålare på 1600-talet, Avesalom Vujičić från klostret Morača, är representerad med en ikon av aposteln Lukas avporträtterande Jungfru Maria och barnet. Båda ingår i Sekulićs samling (liksom den ryska ikonen ovan t.h.), som paret donerade till Belgrads stad och som nu är ett offentligt museum, fast med begränsade öppettider.

Det största sammanhållna mosaikkonstverket i världen, har den kallats, interiören i den nybyggda kyrkan Sveti Sava (S:t Sava) på en höjd i stadsdelen Vračar.

Kyrkan – Tempel heter den lokalt – reser sig synlig från många håll i staden med sitt jättelika vita torn och gröna korsprydda kupoltak. Världens största ortodoxa kyrka, men inte lika hög som Kristus Frälsarens katedral i Moskva, som för närvarande innehar höjdrekordet.

”Kyrkan ligger på Vračarplatån, vilken är den plats där sankt Savas rester och relikier brändes 1595 av den turkiska Sinan Pasha, som straff för att serberna rest sig i ett uppror”, berättar Wikipedia.

Redan 1895 ville man hugfästa minnet av bränningen med en kyrka. Bygget inleddes 1935, men i och med tyskarnas bombning av Belgrad 1941 avstannade allt arbete och tomten blev parkeringsplats. Det dröjde till 1985 innan arbetena kom igång på allvar. 1989 byggdes den 4000 ton tunga, 65 meter höga kupolen och sattes på plats. De första åren på 2000-talet avslutades byggnation och inredning och kyrkan kunde tas i bruk.

Kyrkorummet är enormt och rymmer 10 000 personer. Fasaden är av vit marmor och granit. Kyrkan är 91 meter lång öst-väst, 81 meter nord-syd. För två år sedan, i september 2020, avslutades den jättelika mosaikskruden som täcker kyrkans valv och väggar. Scener ur Bibeln, helgon och kristna hjältegestalter, Jesu födelse, Guds Moder Maria, apostlar och profeter är avbildade i en ny rysk mosaikteknik.

Interiören med sin heltäckande, guldskimrande och färgstrålande bildskrud är överväldigande. Ständigt upptäcker man nya motiv i valvkappor och vrår, gjorda i en klassisk ikonografisk traditionellt rysk stil. S:t Savas tempel är därmed ett unikt nutida bevis för det tidlöst giltiga i bysantinsk-rysk ikonkonst.

Text och foto: Kaj Engelhart

IKONSÄLLSKAPET

Årsavgift för 2022 är 200:-, för studenter 100:-, pg 121 05 33-4. Skriv även Ditt namn under ”Meddelanden”! Har Du e-post? Ge oss Din e-postadress, så får Du rundbrevet direkt i Din dator! Och meddela adressändring! Gå gärna in på vår hemsida: <https://ikonsallskapet.com>

Styrelsen vald på Ikonsällskapets årsmöte 4 april 2022:

Per-Arne Bodin, ordförande

pab@slav.su.se

Kaj Engelhart

kajcaritas@hotmail.com

Hilde Grönblad Ericson

hilde.gronblad@gmail.com

Elisabeth Löfstrand

elo@slav.su.se

Ludmila Schuisky-Olsson, kassör

7540455@gmail.com

Eva Winiarski

evawiniarski@gmail.com

Åke Zetterman

zettermanake@gmail.com

Nu finns alla rundbrev till och med 60 under fliken Arkiv

